

Προαγωγή της δημοκρατίας και παρατήρηση των εκλογών

Η στήριξη της δημοκρατίας ανά τον κόσμο αποτελεί προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δημοκρατικό πολίτευμα παραμένει το μόνο σύστημα διακυβέρνησης στο οποίο οι πολίτες μπορούν να ασκήσουν πλήρως τα δικαιώματα του ανθρώπου και είναι καθοριστικός παράγοντας για ανάπτυξη και μακρόπνοη σταθερότητα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως το μόνο θεσμικό όργανο της ΕΕ που εκλέγεται άμεσα από τους πολίτες της Ένωσης, είναι ιδιαίτερα προσηλωμένο στην προαγωγή της δημοκρατίας.

Νομική βάση

- Άρθρο 2 και άρθρο 21 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ).
- Άρθρο 205 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Ιστορικό

Η προσέγγιση της ΕΕ στη δημοκρατία συμπληρώνει το έργο της στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το 2009, το Συμβούλιο ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με την «Υποστήριξη της δημοκρατίας στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ» και τη σχετική ατζέντα δράσης της ΕΕ, η οποία ανέπτυξε μια νέα στρατηγική για τη στήριξη της δημοκρατίας μέσω της ανά χώρα προσέγγισης, της μεγαλύτερης συνοχής και της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων φορέων. Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ενσωματωθεί σε όλους τους τομείς πολιτικής. Η Επιτροπή τόνισε στη συνέχεια με το πρόγραμμα δράσης για αλλαγή του 2011, τη σπουδαιότητα της στήριξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και της χρηστής διακυβέρνησης στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ.

Μετά τα γεγονότα της Αραβικής Άνοιξης το 2011, η ΕΕ αναπροσάρμοσε την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και υιοθέτησε μια προσέγγιση «αναλογικών κερδών», η οποία συνδέει τη στήριξη με τη μετάβαση στη δημοκρατία και τον «πλήρη εκδημοκρατισμό». Στις χώρες που θέλουν να προβούν σε πολιτικές μεταρρυθμίσεις παρέχονται κίνητρα, όπως μια βαθύτερη οικονομική ενσωμάτωση, μεγαλύτερη οικονομική στήριξη, ενίσχυση της κινητικότητας των ατόμων και πρόσβαση στην εσωτερική αγορά της ΕΕ.

Η δέσμευση της ΕΕ να εντείνει τις προσπάθειές της για την προώθηση της δημοκρατίας τονίστηκε εκ νέου στο στρατηγικό πλαίσιο και στο σχέδιο δράσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων το 2012. Το σχέδιο δράσης περιλάμβανε σχέδιο για πιο συστηματική υλοποίηση των μέτρων που περιλαμβάνονται στις εκθέσεις που καταρτίζονται από τις αποστολές παρατήρησης των εκλογών της ΕΕ (ΑΠΕ), προκειμένου να παρασχεθεί στήριξη καθ' όλη τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου. Τον Ιούλιο του 2015 εγκρίθηκε το νέο σχέδιο δράσης για τη χρονική περίοδο 2015-2019, το οποίο αποσκοπεί στην ενσωμάτωση της στήριξης της δημοκρατίας μέσω διαφόρων στόχων.

Το Συμβούλιο τόνισε επίσης το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στα συμπεράσματα του έτους 2012 με τίτλο «Οι ρίζες της δημοκρατίας και η διατηρήσιμη ανάπτυξη: η συνεργασία της Ευρώπης με την κοινωνία των πολιτών στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων».

Τα χρηματοδοτικά μέσα

Η στήριξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων, της πολιτικής συμμετοχής και της εκπροσώπησης των πολιτών αποτελεί την κύρια αποστολή του ευρωπαϊκού μέσου για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ). Το μέσο αυτό έχει σχεδιαστεί ειδικά για τους στόχους αυτούς, χρηματοδοτεί έργα, προγράμματα και αποστολές παρατήρησης εκλογών της ΕΕ (ΑΠΕ) και χορηγεί επιδοτήσεις σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, σε μη κυβερνητικές οργανώσεις και σε υπερασπιστές των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός γειτονίας (ΕΜΓ) παρέχει χρηματοδοτική στήριξη για την προαγωγή της αρχής του κράτους δικαίου, του πολιτικού διαλόγου και των μεταρρυθμίσεων, του εκδημοκρατισμού, της πολυφωνίας των μέσων ενημέρωσης και της παρατήρησης των εκλογών.

Οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών στη γειτονική περιοχή νότια και ανατολικά της ΕΕ είναι επίσης επιλέξιμοι για χρηματοδότηση από τον μηχανισμό γειτονίας για την κοινωνία των πολιτών, για έργα, δίκτυα, κατάρτιση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.

Ο μηχανισμός αναπτυξιακής συνεργασίας (ΜΑΣ) παρέχει επίσης οικονομική στήριξη. Παρόλο που πρωταρχικός του στόχος είναι η εξάλειψη της φτώχειας, στοχεύει επίσης στην εδραίωση και τη στήριξη της δημοκρατίας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Ο μηχανισμός συμβολής στη σταθερότητα και την ειρήνη της ΕΕ (ΙcSP) μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κάποιες περιπτώσεις για την προαγωγή των δημοκρατικών θεσμών και της κοινωνίας των πολιτών.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης (ΕΤΑ) — το οποίο λειτουργεί εκτός του προϋπολογισμού της ΕΕ, αλλά το οποίο διαχειρίζεται η Επιτροπή της ΕΕ — χρηματοδοτεί τη συνεργασία με χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Όπως ο ΜΑΣ, επικεντρώνεται στην εξάλειψη της φτώχειας, αλλά συμβάλλει επίσης στην εδραίωση και τη στήριξη της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της χρηστής διακυβέρνησης.

Το 2012, συστάθηκε το ευρωπαϊκό ταμείο για τη δημοκρατία (ΕΤΔ). Λειτουργεί αυτόνομα ως ίδρυμα ιδιωτικού δικαίου και αποσκοπεί στη στήριξη των πολιτικών φορέων και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών που αγωνίζονται για τη δημοκρατική αλλαγή, παρέχοντας κατάλληλη χρηματοδοτική συνδρομή με ένα ταχύ, ευέλικτο και μη γραφειοκρατικό τρόπο, με εστίαση στις ανατολικές και νότιες γείτονες χώρες της ΕΕ. Στο διοικητικό του συμβούλιο συμμετέχουν εκπρόσωποι από τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται έως εννέα βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και άλλοι εμπειρογνώμονες.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως το μόνο θεσμικό όργανο της ΕΕ που εκλέγεται άμεσα από τους πολίτες της Ένωσης, είναι σταθερά προσηλωμένο στην προώθηση βιώσιμων δημοκρατιών στον κόσμο και έχει υπογραμμίσει τη δέσμευσή του αυτή σε μια σειρά ψηφισμάτων.

Το ΕΚ συμμετέχει διαρκώς σε δραστηριότητες παρατήρησης εκλογών και εργάζεται για την ενίσχυση της νομιμότητας των εθνικών εκλογικών διαδικασιών και την παγίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην προστασία των εκλογών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Κάθε έτος, αποστέλλει διάφορες κοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες για την παρατήρηση

εκλογών ή δημοψηφισμάτων σε τρίτες χώρες. Το ΕΚ μπορεί να αποφασίσει να αποστείλει τέτοιες αντιπροσωπείες ΒΕΚ για την παρατήρηση εκλογών ή δημοψηφισμάτων, υπό την προϋπόθεση ότι οι εκλογές διεξάγονται σε εθνικό επίπεδο, ότι οι εθνικές αρχές έχουν καλέσει προς τούτο την ΕΕ ή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και ότι είναι παρούσα μια αποστολή μακράς διάρκειας. Οι αντιπροσωπείες του Κοινοβουλίου εντάσσονται πάντα σε αποστολές παρατήρησης εκλογών της ΕΕ (ΑΠΕ) ή στις αποστολές μακράς διάρκειας του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΓΔΘΔΑ) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλείται να παράσχει τη γνώμη του σχετικά με τον καθορισμό και τον σχεδιασμό των [ΑΠΕ της ΕΕ](#) καθώς και με τα επακόλουθα μέτρα.

Οι μακράς διάρκειας αποστολές παρατήρησης εκλογών ελέγχουν όχι μόνο την ημέρα των εκλογών, αλλά και όλη την εκλογική διαδικασία προκειμένου να εκτιμήσουν τον βαθμό της δημοκρατικής ανάπτυξης σε μια δεδομένη χώρα σε μια δεδομένη χρονική στιγμή. Οι παρατηρητές μακρόχρονης παραμονής συνήθως ξεκινούν τις εργασίες τους δύο μήνες πριν τις εκλογές και παρακολουθούν ολόκληρη την εκλογική διαδικασία μέχρι την ανακοίνωση των επίσημων αποτελεσμάτων και τη διαδικασία ενστάσεων. Οι παρατηρητές βραχείας παραμονής (ΠΒΠ) παρακολουθούν τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας και την καταμέτρηση των ψήφων. Ο επικεφαλής παρατηρητής που ηγείται της αποστολής παρατήρησης εκλογών της ΕΕ είναι, κατά κανόνα, βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Προκειμένου να διασφαλιστεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη στήριξη της δημοκρατίας, το Κοινοβούλιο συνοδεύει την παρατήρηση των εκλογών με συμπληρωματικές δραστηριότητες, όπως μέτρα με τα οποία δίδεται συνέχεια μετά τις εκλογές, δράσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και πρωτοβουλίες για την υποστήριξη του βουλευτικού έργου. Το ΕΚ βοηθά τα κοινοβούλια πέραν των συνόρων της ΕΕ με στόχο την ενίσχυση της θεσμικής τους ικανότητας μέσω συνεδρίων και σεμιναρίων, κοινών προγραμμάτων κατάρτισης και επισκέψεων μελέτης για τους βουλευτές και τους υπαλλήλους, καθώς και μέσω υποτροφιών για το προσωπικό των κοινοβουλίων τρίτων χωρών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις χώρες της διεύρυνσης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το Κοινοβούλιο παρέχει επίσης στήριξη και εμπειρογνομosύνη στον τομέα της διαμεσολάβησης και του διαλόγου, μέσω στοχοθετημένων δραστηριοτήτων με κοινοβούλια εταίρους και διεθνών εκδηλώσεων με επίκεντρο τη διαμεσολάβηση και την πρόληψη των συγκρούσεων.

Η ομάδα στήριξης της δημοκρατίας και εκλογικού συντονισμού (ΟΣΔΕΣ) του Κοινοβουλίου παρέχει πολιτική καθοδήγηση για τις διάφορες δραστηριότητες του ΕΚ. Η ομάδα αποτελείται από 15 ΒΕΚ και τελεί υπό την κοινή προεδρία των προέδρων της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων και της Επιτροπής Ανάπτυξης του ΕΚ.

Marika Lerch
09/2018